

Regeringskansliet
Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Skogsstyrelsens yttrande - remiss M2020/00780/Me om förordningsändringar för brådskande lagring av timmer

Skogsstyrelsen tillstyrker det remitterade förslaget.

Skogsstyrelsen uppskattar den skyndsamhet som Skogsstyrelsens skrivelse om den akuta situationen med bristande lagringskapacitet för timmer har hanterats med.

Skogsstyrelsen betonar vikten av att anmälningar om ny eller utökad lagringskapacitet hanteras mycket skyndsamt, det vill säga helst snabbare än sex veckor, av tillsynsmyndigheten (kommunen). Bekämpningen blir effektivare och lagringsbehovet mindre ju snabbare timret kan lagras eftersom uppförökningen av skadegörare kan begränsas effektivare på en lagringsplats. Bekämpningseffekten blir störst om de angripna granarna kan avverkas snart efter angreppet och snabbt därefter upparbetas eller lagras med effektiv bekämpningsmöjlighet. Ledtider på mer än fyra till fem veckor efter angrepp bör undvikas. Snabb bekämpning av de omfattande angrepp av granbarkborre som enligt Skogsstyrelsens inventering pågår för närvarande, räddar betydande ekonomiska och miljömässiga värden. Det förutsätter dock lagringskapacitet som saknas idag, för den överproduktion av virke som saknar annan avsättning för närvarande.

Skogsstyrelsen utgår från att skogsindustrin beaktar att placering som är lämplig ur miljöhänsen, torde kunna innebära en betydande minskning av den tid kommunen behöver för sin prövning.

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har även diskuterat möjligheterna till vägledning åt kommunerna. Vi bedömer att det är av stor vikt för kommunerna att de får denna vägledning, därför bör det arbetet prioriteras. Skogsstyrelsen är berett att stödja Naturvårdsverket i det arbetet.

Av remissunderlaget framgår att Skogsstyrelsen ska tillhandahålla ett yttrande till den som anmäler lagringsplats, som anmälaren bifogar till sin anmälan. Med beaktande av att Skogsstyrelsen saknar data som är relevanta avseende enskilda aktörers kortsiktiga lagringsbehov och att lagring i sig medför en betydande ökning av produktionskostnaden för den berörda aktören (se bilaga 1), utgår Skogsstyrelsen från att ett sådant yttrande kan fokusera på det nationella och regionala behovet av bekämpningsåtgärder mot granbarkborre i skogen.

I detta ärende har stf generaldirektör Staffan Norin beslutat och verksjurist Lars Hansson varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också biträdande avdelningschef Johan Eriksson, verksjurist Ida Nilsson samt projektledare Kerstin Ström och biträdande projektledare Jenny Morgansson deltagit.

Staffan Norin

Lars Hansson

Bilagor

1. Underlag - Beskrivning av kostnader Skogforsk

Kopia till

Skogsstyrelsen bevakar inte industrins kostnader för lagring av timmer. Inför yttrandet till remiss Dnr M2020/00780/Me, om åtgärder för att underlätta brådskande lagring av timmer i samband med covid-19, har Skogsstyrelsen därför varit i kontakt med Skogforsk. De har snabbt och kortfattat gjort nedanstående sammanställning av den forskning och kunskap som finns gällande kostnader som uppstår vid lagring och transport av rundvirke. Underlaget har sammanställts av Gert Andersson vid Skogforsk med kollegan Lars Eliasson,

1. Skogsbruks- och transportkostnaden uppgår till drygt 300 kr/m³fub (m³ fast under bark). (Kostnaderna för skogsvård, väghållning, avverkning och vägtransport från skog till industri).
<https://www.skogforsk.se/kunskap/kunskapsbanken/2019/skogsbruket-s-kostnader-och-intakter-2018--ett-utmaningarnas-ar/>
2. Huvuddelen av virket transporteras med lastbil direkt från skog till industri (medeltransportavståndet är ca 90 km). Ca 15 % av virket transporteras på järnväg, längre transporter där det finns upparbetade transportsystem på järnväg med effektiv terminalhantering.
<https://www.skogforsk.se/kunskap/kunskapsbanken/2020/skogsbruket-s-vagtransporter-2018/>
3. Lagring av virke vid terminal är dyrt och undviks i görligaste mån. Lagringen medför både hanteringskostnad, räntekostnader och inte minst risk för värdeförluster pga försämrade virkeskvalitet. Lagringskostnaden där hantering, kapital- och kvalitetskostnader ingår är höga relativt den totala skogsbruks- och transportkostnaden och kan uppgå till 50-100 kr/m³fub.
4. Erfarenheter sammanställda efter Gudrun visar att lagringskostnaden uppgår till ca 100 kr/m³fub vid storskalig lagring efter en större kalamitet.
<https://www.skogforsk.se/kunskap/kunskapsbanken/2006/operation-gudrun--erfarenheter-och-forslag-till-forandringar/>.

Från rapporten ”Operation Gudrun, erfarenheter och förslag till förändringar” framgår att: Skogsbruket utnyttjade terminaler i samband med Gudrun i en utsträckning som var unik. Tre typer av terminaler särskildes: ”Liten (åker)terminal” (100 000–200 000 m³f) där bilarna lossar själva och virkes läggs upp till 5–6 m höjd. På ”medelstor terminal” (200 000–400 000 m³f) finns en lastmaskin och den lyfter virke till högre höjd. Bilarna lossar delvis själva. På ”stor terminal” (400 000–1 000 000 m³f) läggs virket upp till 10–13 m höjd med en speciell höglyftande lastmaskin. Något underlag att skilja dessa terminaler ur kostnadssynpunkt har dock inte kunnat erhållas. Kostnadsskillnaderna synes mer bero på var och hur terminalen är belägen. Faktorer som om marken redan är hårdgjord (flygfält, väg etc.) eller inte, närhet till vatten, beskaffenhet på vägar för tilltransport etc. har stor betydelse för kostnaden.

Alla terminalkostnader redovisas per kr/m³fub lagrat virke och gäller alla terminalstorlekar, se ovan. Kostnaden nedan redovisas i kronor per m³fub vid ett års lagringstid.

Tabell 2.

Merkostnader för mellanlagring av virke på terminal i kr per m³fub. I totalsumman ingår lagring ett år och vidaretransport till slutligt mottagande industri.

Kostnadsposter	kr/m ³ fub	Kommentar
Iordningställning av plats	8	Varierar stort
Lastmaskin för lossning	1	Bara i mindre utsträckning lastmaskin
Markhyra, per år	3	
Lastmaskin för utlastning	3	Uppskattat, delvis bilkran för utlastning
Återställning	3	Uppskattat
Virkesmätning	2	Uppskattad merkostnad
Administration, platschef	4	
Bevattning, utrustning	9	
Bevattning, drift i 1 år	6	
Delsumma kronor	39	
Kapitalkostnader	12	3 % ränta
Kvalitetsförsämringar	40	Uppskattat, 10 %
Extra transportkostnad från terminal	23	Uppskattat
Totalsumma kronor	114	

Totalsumman rymmer ett antagande om kvalitetsförsämringar, som har stor betydelse för totalkostnaden.

5. För lagring av bränsleved finns erfarenheter från 2013 (rundvirke av sämre kvalitet som ej kan användas till timmer eller massaved). Lagringskostnaden var 2013 ca 25 kr m³f (Brunberg, T. 2015. Skogsbränsle - Trender över 5 år. I: Palmér, C.-H. and Iwarsson Wide, M. Skogens energi - en källa till hållbar framtid. Sammanfattande rapport från effektivare skogsbränslesystem 2011-2015. Skogforsk., Uppsala sid: 36-37. ISBN: 978-91-979694-7-5), senare studier (tex Väätäinen, K., Prinz, R., Malinen, J., Laitila, J. & Sikanen, L. 2017. Alternative operation models for using a feed-in terminal as a part of the forest chip supply system for a CHP plant. GCB Bioenergy 9(11): 1657-1673.) indikerar en liknande eller något högre kostnad (25-35 kr).
6. Då barkborrevirke torkar fortare än stormvirke och det finns en ökad risk för spridning av blånad och andra svampar så kan risken för kvalitetsförluster vara högre än för stormvirke enligt tabellen ovan.

Föredragning om Remiss Åtgärder för att underlätta brådskande lagring av timmer – covid-19

Närvarande vid föredragningen

Medverkande vid föredragning är ställföreträdande generaldirektör Staffan Norin, biträdande avdelningschef Skogsavdelningen Johan Eriksson, verksjurister Lars Hansson och Ida Nilsson samt Kerstin Ström och Jenny Morgansson, projektledare och biträdande projektledare för Stoppa borrarna.

Syfte

Syfte med föredragningen är att besluta om Skogsstyrelsens svar på remiss från Miljödepartementet om åtgärder för att underlätta brådskande lagring av timmer p.g.a. granbarkborre och covid-19.

Bakgrund

Granbarkborresituationen är fortsatt mycket besvärlig. Marknadssituationen har pga Covid-19 förändrats och befaras kunna försämrats ytterligare. För att bekämpa granbarkborrespidningen är insatser i anslutning till första svärmningen avgörande varför det under kommande period innan sommaren-början av sommaren är extra viktigt att få ut virket ur skogen. Kombinerat med en vikande efterfrågan kan behovet av att lagra virke vid terminal öka. Skogsbruket har inom Stoppa borrarna lyft frågan om förenklade möjligheter att etablera terminaler.

Skogsstyrelsen skickade därför en hemställan till regeringen i slutet av maj, om att tillfälligt ändra delar av miljöprövningsförordningen som berör lagring av virke (dnr 2020/2229). Arbetet inför framtagandet av hemställan gjordes i samverkan med Naturvårdsverket, länsstyrelser, kommuner och aktörer inom Stoppa borrarna. Det förslag till förordningsändringar som nu är ute på remiss, är en omarbetning av den hemställan.

Såväl hemställan som förslaget innebär att brådskande lagring ska kunna genomföras tillfälligt utan att föregås av en tillståndsprövning. Verksamhetsutövare ska kunna anmäla sådana ändringar till tillsynsmyndigheten i stället för att ansöka om tillstånd. Ledtiden för upprättande av ökad lagerkapacitet kan därmed minskas från månader till veckor.

I remissen framgår att tillsynsmyndigheten (kommunen) har upp till sex veckor på sig att handlägga ärendet, men de kan fatta beslut på kortare tid. Ur bekämpningssynpunkt är det av största vikt att angripet virke omhändertags skyndsamt, 4–5 veckor efter angrepp, och körs till industri. Även att icke angripet virke som faller ut när man ska hugga sig fram till angreppet, transporteras ut ur skogen för att minska risken för att det blir angripet.

Särskilda frågor att lyfta vid föredragningen

Anmälan ska innehålla yttrande från Skogsstyrelsen om behovet

I remissen föreslås att Skogsstyrelsen ska tillhandahålla ett yttrande till den som anmäler lagringsplats vid behovet av tillfällig lagring. Yttrandet ska utgöra en del av det underlag som ges in till tillsynsmyndigheten vid anmälan och syfta till styrka verksamhetsutövarens behov av tillfällig lagring. Från och med att ändringen genomförs kan Skogsstyrelsen därför få förfrågningar från verksamhetsutövare om detta yttrande. Arbeta med att ta fram en mall pågår. Det behöver emellertid fattas beslut om vilka nivåer på Skogsstyrelsen som ska ha mandat att handlägga respektive skriva under detta yttrande, med beaktande av att behovet sammanfaller med sommarsemestern. Vi föreslår i vårt yttrande på remissen att Skogsstyrelsens fokus i yttrande till verksamhetsutövaren ska ligga på nationella och regionala behovet av bekämpning av granbarkborre. Detta istället för förslaget som lyfter behovet av lagring, något som Skogsstyrelsen inte har någon egentlig kännedom kring.

Kan den tillfälliga möjligheten komma att missbrukas?

Under arbetet med hemställan ifrågasattes det ökade behovet av lagringskapacitet. Vår uppfattning är att kostnader för terminallagring är så stora, både avseende hantering och sortimentsvandring, att skogsbruket endast använder denna möjligheten när ordinarie lagringsytor är fulla och industrin inte kan öka produktionen. (bifogat dokument från Skogforsk visar på erfarenhetstal av ökade lagringskostnader) Detta talar för att skogsbruket inte kommer att utnyttja de föreslagna förändringarna för att bygga upp större lager än vad som är påkallat med hänsyn till den rådande situationen.

Den ökade risken för granbarkborreskador i närheten av lagringsplatser

Lagring vid terminal riskerar att öka koncentrationen av granbarkborrar i närområdet. Skogsstyrelsen får frågor från grannar hur man kan hantera angrepp på stående skog samt från de som ansvarar för tillsynen av terminaler. Detta är något som Tillsynsenheten behöver titta på och Skogsstyrelsen ta ställning till, så att vi svarar enhetligt på frågan.

Beredning

Verksjurister Lars Hansson och Ida Nilsson har tillsammans med Projektledare och biträdande projektledare för Stoppa borrharna arbetat fram den hemställan som remissen bygger på samt detta yttrande.

Införande

Den mall för yttrande som tas fram ska finnas tillgänglig under sommaren och person med rätt behörighetsnivå ska informeras om vad det är och hur den ska fyllas i för att skogsbruket ska kunna komplettera sin anmälan. Då ändringen kommer att gälla retroaktivt kommer projektledare och biträdande projektledare inom Stoppa borrharna säkerställa att verksamhetsutövare som redan skickat in anmälningar får möjlighet att komplettera med detta dokument.

Kommunikation kring ändringen kommer ske via PRM i samarbete med departement, via nyhet på Skoogle och i det nyhetsbrev som skickas ut inom Stoppa borrharna.